

ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರ ಅವರ ಹೋರಾಟದ ಬದುಕು

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಎಚ್. ಸಂಗಮ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕಲಬುರಗಿ

Abstract:

ಕಲಬುರಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಸುನೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ 21 ನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1931 ರಂದು ಗುಂಡೇರಾವ್ ಹಾಗೂ ರಂಗೂಬಾಯಿ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಜನಿಸಿದ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರು ಅಪ್ಪಟ ದೇಶ ಪ್ರೇಮಿ. ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿಯೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ ಉದಾತ್ತತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ನಿಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬದುಕು-ಬರಹ ಕನ್ನಡಿಗರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಕಿಚ್ಚು ಹೊತ್ತಿಸಬಲ್ಲವು. ಕುಸುನೂರು ಸೃಜನಶೀಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ಲೇಖಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಹವ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜವನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಕಲಾವಿದ, ಬರಹಗಾರ ಹಾಗೂ ಅಪ್ಪಟ ಚಿತ್ರಕಾರನನ್ನು ಅವರು ಹೊರತಂದ ಬಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರ ಅವರ ಹೋರಾಟದ ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

Keywords: ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರ, ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತಿ, ಲೇಖಕ, ಹೋರಾಟದ ಬದುಕು.

ಪೀಠಿಕೆ

ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರು ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಹಮಿಕೆಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಬಹುಭಾಷಾ ವಿಶಾರದರಾಗಿ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅವರು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ರೀತಿ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಕವಿ, ಕಲಾವಿದ, ಬರಹಗಾರನನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ಬಗೆ ಇಂದಿನವರಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ. 'ಮನುಷ್ಯ ಪರಿಸರದ ಕೂಸು' ಎಂಬುದು ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರರ ಜೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದವರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ

ಬಂದೊದಗಿದ ಕಡುಬಡತನದಿಂದಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಪರಿಪೂರ್ಣರಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ ಯಾಗಿದೆ.

ದೇಶವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿದ, ದೇಶದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿವಾರಿಸಿದ, ದೇಶದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಮಹಾನ್ ನಾಯಕರು, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು, ಧರ್ಮಗುರುಗಳು, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು, ಮಠಾಧೀಶರು, ಮಿಲಿಟರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಯ ಕುರಿತ ವಾಚಿಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅವರ ಕಾಣ್ಯವನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸುವುದು ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಭಾರತ

Please cite this article as: ಪ್ರಕಾಶ ಎಚ್. ಸಂಗಮ. (2024). ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರ ಅವರ ಹೋರಾಟದ ಬದುಕು. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ವೋವೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 2(6), 95-100.

ಸನಾತನ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗುರು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರನ ರೂಪವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತಾನು ಕೈಗೊಂಡ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತೇ ಕಣ್ಣುಹೊರಳಿಸಿ ನೋಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಡಾ. ಸರ್ವಪಲ್ಲಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಇಂದು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಮನುಷ್ಯನೂ ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ತನ್ನ ವಯಕ್ತಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಜದ ಹಿತ ಕಾಯುವಲ್ಲಿ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅಂಥವರ ಜೀವನ ಮುಂದಿನವರಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಂತೆ ನಾವೂ ನಡೆಯ ಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೆಮ್‌ಶೆಡ್ಲಿಟಾಟಾ, ಆಬ್ದುಲ್ ಕಲಾಂ ಆಜಾದ್, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮಜಿ, ಸುಧಾ ಮೂರ್ತಿ ರವರಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪದೇಶಕ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಗುರು, ಜ್ಞಾನಿ, ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಸುವವ, ಪ್ರವಾಚಕ, ಬೋಧಕ, ಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ, ಕಲಿಸುವವ, ಶಿಕ್ಷಕ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುರು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಚಕ ಪದದ ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಾಚನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅವರದ್ದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಸುವುದು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರ ಬಾಲ್ಯ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ತಾನಿದ್ದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಜನ ಭಯಭೀತರಾಗಿದ್ದರು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಿಂದ ಭಾರತೀಯರು ಬೇಸತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದರು. ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಮೀರಟ್' ದಂಗೆಯ ಪ್ರಭಾವ ವಿತ್ತು. 1857 ರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಕಿಚ್ಚು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಭಾರತೀಯರನ್ನು

ಇನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಯಾಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದಾಗ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗೊಂದಲದ ವಾತಾವರಣವಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಮಗ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿತನ ತೋರಲೆಂದು ಗುಂಡೇರಾವ್ ರವರು ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ನೂತನ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಕುಸನೂರರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರಧಾರೆನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ, ಬೆಳೆಸುವ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದರು. ಹಾಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ, ರಾಷ್ಟ್ರಜೀವನ ಹಾಗೂ ನಾಡು-ನುಡಿಯ ಸೇವೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಕುಸನೂರರ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತು.

ಎನ್.ವಿ. ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದವರು ಅಪ್ಪಟ ಆರ್.ಎಸ್.ಎಸ್. ದೋರಣೆಯುಳ್ಳವರು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ಸಂಘದ ಆರಾಧಕರು. ಹೀಗಾಗಿ ಯಾರು ಯಾವ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ದೇಶ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷರ ವಿರುದ್ಧ, ನಿಜಾಮರ ವಿರುದ್ಧ ಸೆಟೆದು ನಿಲ್ಲುವುದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪರಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕುಸನೂರರು ಹಿಂದೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಂನ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಭಾರತೀಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಜಾಮ ನಿಂದಲೇ ತಮಗೆ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದೆಂದು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ನೆಹರೂ ಪಟೇಲರ ಮೇಲೆ ಒಲವು ಹಾಗೂ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ನಾಯಕತ್ವದ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ನಂಬಿಕೆ ಹೊಂದಲು ಕುಸನೂ ರರು ತಮ್ಮ ಸಹ ಪಾಠಿಗಳ ಪಕ್ಷವಹಿಸಿ ಮನೆಯವರ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ಕುಸನೂರರ ತಂದೆ ಗುಂಡೇರಾ ಯರಿಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ, ವಿರೋಬರಾವ್ ಮುರಳಿದರ ರಾವ್ ಎಂಬ ಸೋದರ ಸೋದರಿಯರಿದ್ದರು. ಕುಸನೂರರ ಮನೆ ತನದ

ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರು ಕುಲಕರ್ಣಿ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದವರು. ಗುಂಡುರಾಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಪೂಜೆ, ನೇಮನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಕುಸನೂರು ಒಣಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಊರು. ಮಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಸದಾ ಬರಗಾಲ ಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಸನೂರರ ಮನೆತನ ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲೇ ಬೇಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರ ತಂದೆಯವರು ಮಾತ್ರ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಓದಿ ತುಸು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿ ಐದನೇ ಪಾಸಾದ ಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದರು. ಗಂಭೀರ ಹಾಗೂ ಸಿಟ್ಟಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವರಾಗಿದ್ದರು. 'ಮನೆಗೆ ಮಾರಿ ಊರಿಗೆ ಉಪಕಾರಿ' ಎನ್ನುವಂತೆ ಗುಂಡುರಾಯರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಕನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದರೂ ಮಗನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಕಲಿಸಲು ಹಾತೊರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಮ್ಮ ಇದರಿಂದ ಸಂಕಟ ಪಟ್ಟದ್ದುಂಟು. ಗುಂಡುರಾಯರಿಗೆ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತು. ಸೀತೋಪಲಾದಿ, ಹಿಂಗಾಷ್ಟಕ, ವಿಶೇಷ ವಿರೇಚಕ ಮೊದಲಾದ ಚೂರ್ಣ ಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿ ರವಿವಾರ ಚಂಡಾಲ ಚೌಕಡಿಯನ್ನು (ಸ್ನೇಹಿತರ ಗುಂಪು) ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರಾಮರ್ಥಿಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ ನಾಟಕ ನೋಡುವ, ನಾಟಕ ಆಡಿಸುವ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಕುಸನೂರರು ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗದೆ ಸ್ನೇಹಿತರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತ ರಾಗಿ ಆರ್.ಎಸ್.ಎಸ್. ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದರು.

ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಶಾಲೆಯ ಎದುರಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿ ಜೈ, ಜವಾಹರಲಾಲ ನೆಹರೂ ಕಿ ಜೈ' ಎಂದು ಜೈಕಾರ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮುಷ್ಕರ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಪೊಲೀಸರು

ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯರು, ಊರ ಮುಖಂಡರು ಸೇರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೈಗೆ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಬರಲು ನಿಯೋಜಿ ಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಹೊರಕಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ಪೊಲೀಸ್ ಅಥವಾ ರಜಾಕಾರರಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಕೈಗೆ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರ ಕೈಗೆ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಚಲಿತ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕುಸನೂರರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯ ಹೇಗೋ ಅವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ 'ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಂದ್ರ ಉಂಡ ಮನೀಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಬೇಕೆ? ನಮ್ಮ ಬಾದ ಶಹನ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡೇಳಬೇಕೆ? ಎಂದು ಕುಸನೂರರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದರು. 'ನಾವು ದೇಶದಿಂದ ಏನ್ ಪಡೀತಿವಿ ಅದು ಮುಖ್ಯ ಅಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ, ನಾವು ದೇಶಕ್ಕೇನು ಕೊಡ್ತೀವಿ ಅನ್ನೋದು ಮುಖ್ಯ. ಸಮಾಜ ನಮಗೇನು ಕೊಟ್ಟಾದ ಅನ್ನೂ ದಕಿಂತ ನಾವು ಸಮಾಜಕ್ಕೇನು ಕೊಟ್ಟೀವಿ ಅನ್ನೂದು ಮುಖ್ಯ' ಎಂದು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಕೊಟ್ಟ ಏಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನುಡಿದದ್ದು ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರ ದೇಶಭಕ್ತಿಗೊಂದು ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣ ಬಾಲಕನಾಗಿ ಕುಸನೂರಿನಿಂದ ಕಲಬುರಗಿಗೆ ಬಂದು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಚಂದ್ರ ಕಾಂತ ಕುಸನೂರರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಂದಿರ ಒತ್ತಡದಿಂದಾಗಿ ಉರ್ದುವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು. ಕುಸನೂರರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ನಿಜಾಂನ ಉಪ್ಪುಂಡದ್ದರಿಂದ ನಿಜಾಮನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಓದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಠ ಅವನ ದ್ವಂದ್ವಿತ್ತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣವೆಲ್ಲಾ ಉರ್ದು ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲೇ ಓದಿದರು. ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ

ಓದುವ ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೂ ಅವರ ಹಿರಿಯರ ನಿಜಾಂ ನಿಷ್ಠೆ ಅವರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಕುಸುನೂರಿಗೆ ಬಹುಭಾಷಾ ವಿಷಾರದರಾಗಲು ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು. ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರು ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯ ಸೊಬಗು, ಅದರ ಪದ ಲಾಲಿತ್ಯ, ರಸ ಸೌಂದರ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದವು. ಮಿರ್ಜಾ ಗಾಲಿಬ್, ಹಾಲಿ, ಮೀರಸೌದಿ, ಚಕಬಸ್ತ, ಮೊಹಮ್ಮದ್ ಇಕ್ಬಾಲ್ ಮೊದಲಾದ ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯ ದಿಗ್ಗಜರ ಪ್ರಭಾವ ಇವರ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹಿಂದಿ ಕವಿಗಳಾದ ಆನಂದ ನಾರಾಯಣ, ಮುಲ್ಲಾ ರಘುಪತಿ, ಚಕಬಸ್ತ ರಂಠ ಹಿರಿಯರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾಷೆ ಇವರ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದವು. ಕಬೀರದಾಸ, ರಾಮದಾಸ, ಗೋಸ್ವಾಮಿ ತುಳಸೀದಾಸ್, ಮೀರಾಬಾಯಿಯವರ ದೋಹಾಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. ಕುಸುನೂರು ಕಲಬುರಗಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಗೈದರೂ ಅವರ ಎಳೆತ-ಸೆಳೆತ ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿ ಕುಸುನೂರಿನಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ರಜೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಾತ್ರೆ, ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುಸುನೂರು ನೋಡಿದ ಮೊದಲ ನಾಟಕ ಗಳು 'ಲಂಬಾಣಿ ಹುಡುಗಿ' ಹಾಗೂ 'ಕಾಲು ಜಾರಿದ ಹೆಣ್ಣು'. ಇವು ಇವರಿಗೆ ತುಂಬ ಇಷ್ಟವಾಗಿ ನಾಟಕ ನೋಡಲು ನಾಟಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತಾಳಲು ಪ್ರೇರಣೆ ದೊರೆಯಿತು. ಕುಸುನೂರ ತಂದೆ ಗುಂಡೇರಾಯರಿಗೆ ಮುಂದೆ ರಾಯಚೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಕಲಬುರಗಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿತು. 1943-44 ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯ ಕಾಲ. ಬ್ರಿಟಿಷರೇ ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿ ಎಂದು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿ ಕರೆ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಲ. ಹೈದರಾಬಾದ್

ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆ ಆರುನೂರು ವರುಷಗಳಿಂದ ನಿಜಾಂ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಂ ದೊರೆಯನ್ನು ಆಡಳಿತದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳ್ಳುವ ಆಸೆ ಅವರದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಅಪಾರ ನೋವು, ಹೊಡೆತ ತಿನ್ನಬೇಕಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರು ಸ್ನೇಹಿತನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಚಳುವಳಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಪರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲೇ ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಮಧ್ಯ ಕಲಹಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಗುಂಡೇರಾಯರ ಸೋದರರು ಹೊಲದ ಹಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ಬಡಿದಾಡತೊಡಗಿದರು. ತಮ್ಮಂದಿರು, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪರ ಮಧ್ಯ ಜಗಳಗಳು ನಡೆದವು. ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರು ರಜಾಕರ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಭಾಗಿಯಾದವರು. ಚಳುವಳಿಯ ಕಾವು ಹೆಚ್ಚಿ ದಂತೆಲ್ಲಾ ಜನರು ಕ್ಯಾಂಪುಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅಂದಿನ ಸಂದರ್ಭ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ, ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಗಳೆಂಬ ಭೇದವಿರದೆ, ಸಾವಿಗೆ ಹೆದರದೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ರಜಾಕಾರರನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದು. ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ, ಹಲ್ಲೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಾತಾವರಣ. ಮೇಲಾಗಿ ಕುಸುನೂರರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜಗಳ. ದಿನನಿತ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲೂ ಹರಸಾಹಸ ಪಡಬೇಕಿದ್ದ ವಾತಾವರಣ. ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸುನೂರು ಪೊಲೀಸ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಾಗಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಪ್ಟೆಂಬರ್ 17 1948 ರಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಸಮಾಧಾನದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು. ಅಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ನೆಲೆ-ಬೆಲೆಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ಹೀಗಾಗಿ ದೇಶದ ವಾತಾವರಣ ತಿಳಿಯಾದಾಗ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಉಸ್ತಾನಿಯಾ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಓದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು.

ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರು ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಬಿ.ಎ. ಪದವಿ ಪಡೆಯುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ವಿಷಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಣದ ತೊಂದರೆ, ಊಟದ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತತೆ ಗಳಿಂದ ಅಪಾರ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸಿದರು. ನಲ್ಲಾಕುಂಟಾ ದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಯಜಮಾನ ತುಂಬಾ ಉದಾರಿಯಾಗಿದ್ದ. ಇವರ ಬಹುಭಾಷಾ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಶಿಸ್ತಿನ ನಡುವಳಿಕೆಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದ. ಆ ಶ್ರೀಮಂತ ದಂಪತಿಗಳ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷ ಕುಸನೂರರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸಹಾಯ ಸಹಕಾರ ಒದಗಿಬಂತು. ಮನೆಯ ಮಾಲಿಕರು ಉರ್ದು, ಫಾರಸಿ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಉಳ್ಳವರು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರ್ಚೆ ಚಿಂತನೆಗಳು ನಡೆದು ಕುಸನೂರರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಅನೇಕ ಸಂಕಟಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮಾಲಿಕರ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಗುರಿ ತಲುಪಿ ಪದವಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡರು. ಗುಡಿ-ಗುಂಡಾರ, ಶಿಲೆಗಳ ದೇವರನ್ನು ನಂಬದ ಕುಸನೂರರಿಗೆ ಕೇವಲ ದುಡಿತದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೂ ತಂದೆ ತಾಯಿಯಂತೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ ಶ್ರೀಮಂತ ದಂಪತಿಗಳಿಗೇ ಇವರು ದೇವರೆಂದು ಬಗೆದರು. ಕೂಡು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸದಾಕಾಲ ಕಲಹಗಳೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಗಗನ ಕುಸುಮವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅಂಚೆ ತೆರಪಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರು ಹಿಂದಿ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಎಂ.ಎ. ಪದವಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡರು.

ಕೌಟುಂಬಿಕ ಬದುಕು

ಕುಸನೂರರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಸನೂರರ ತಂದೆ ದ್ಯಾಮಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ಚಿಕ್ಕ ಅಂಗಡಿಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಬ್ಬರು

ಚಂದ್ರಕಾಂತರಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಗುಂಡುರಾಯರಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದವರು ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರ ಸಹ ಪಾಠಿಯೇ. ಕುಸನೂರರ ಮನೆತನ, ಬಡತನ ಎಲ್ಲ ಅರಿತಿದ್ದ ಆತ ಈ ವರ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ಬಿ.ಎ. ಓದಿ, ನೌಕರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನೌಕರಿ ಮಾಡುವರೆಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸಿದ ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆ ಕೊನೆಗೂ ಕುಸನೂರರ ಸರಳ ಹಾಗೂ ನೇರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಮುಂದಾದರು. ಬಡತನದಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದ ದ್ಯಾಮಲಾಪುರದ ಹೆಣ್ಣು ಸರೋಜಾ ಕುಸನೂರರ ಬಾಳ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿ, ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟ ನೋವು-ನಲಿವು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಕೂಡು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬಂದೊದಗುವ ಎಲ್ಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಎದೆಯೊಡ್ಡಿ ನಿಂತು ಜೀವನ ರಥ ಸಾಗಿಸಿದುದೊಂದು ಪವಾಡವೇ. ಸರೋಜಾರವರ ಲಕ್ಷಣವಾದ ರೂಪ, ನೆಟ್ಟನೆಯ ಮೂಗು, ಸರಳ ನಡತೆ ಚಂದ್ರಕಾಂತರಿಗೆ ಸೂಜಿಗಲ್ಲಿನಂತೆ ಸೆಳೆದಿದ್ದವು. ಗುಂಡೂ ರಾಯರು ಹುಡುಗಿಯ ಕಡೆಯವರು ಕಡುಬಡವರೆಂದು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಗನ ಹಠದ ಮುಂದೆ ಅವರ ಆಟ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಮದುವೆ ಅಂತ ಸಾಲ ಶೂಲ ಮಾಡ್ಯೋಬೇಡಿ, ನಿಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಿ, ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರ ನನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಕುಸನೂರರು ಖಡಾಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮಾವನ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಮುಜಗುರವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದು, ಆಡಂಬರದ ಮದುವೆಗಿಂತ ಸರಳ ಮದುವೆಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದುದು ಕುಸನೂರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ.

ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಣ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ಕೊರತೆಯಿದ್ದರೂ ಪ್ರೀತಿ-ಪ್ರೇಮ, ಬಾಂಧವ್ಯದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಏನೂ

ಕೊರತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟ, ಸುಖದಲ್ಲಿ ಸಹಭಾಗಿವಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದವರು ಸರೋಜಾ. ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಅವರು ಪತಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕುಸನೂರರ ಬಡತನ ಹಾಗೂ ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟಗಳ ಜೀವನವೇ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಸಖೀ ಗೀತದ ಸಖ್ಯದ ಆಖ್ಯಾನದಂತೆ ಕುಸನೂರರು ಬಡತನವನ್ನೇ ಹಾಸಿ ಹೊದ್ದು ಪ್ರೀತಿಯ ಮಹಾಪುರವನ್ನೇ ಹರಿಸಿದರು. 'ನನ್ನ ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆಯಿರಲಿಲ್ಲ, ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೆ. ಆರಾರು ತಿಂಗಳಾದ್ರೂ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಗತಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜೋಳದ ನುಚ್ಚು ಕುದಿಸಿ ಉಪ್ಪುಖಾರ ಹಾಕಿ ತಿಂತಿದ್ದೆ. ಈಗ ಒಪ್ಪೊತ್ತಾದ್ರೂ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಊಟ ಸಿಗ್ಗಿಕತ್ತೇದ. ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು?' ಎಂದು ಋಷಿಪಡುವ ಸರೋಜಳ ಮನಸ್ಸು ಮುಂದೆ ಕುಸನೂರರ ಬಾಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬೆಳಕಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಯಿಂದಲೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕುಸನೂರರು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಗುಮಾಸ್ತರಾಗಿ ದುಡಿದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿ ನಂತರ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿ ಅಪಾರ ಜೀವನಾನುಭವ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಬುರಗಿ ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಬುರಗಿಯಲ್ಲಿ 'ರಂಗಮಾಧ್ಯಮ' ಎಂಬ ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಮಾದರಿಯ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜೂನಿಯರ್ ಕಾಲೇಜು ಹಾಗೂ ಬಿ.ಎಡ್. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ನಿವೃತ್ತ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಮನೋವೈಶಾಲ್ಯದ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಜನಿಸಿ ಬಾಳ ಬಳ್ಳಿ ಚಿಗುರೊಡೆದಿದೆ. ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರರ ಒಬ್ಬ ಮಗ ರಂಗಾಯಣದಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಸನೂರರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿ ಅವರ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನೆಲೆ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- Chandrakant Kusunooru. (n.d.). <https://www.bookbrahma.com/author/chandrakant-kusunooru>
- ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರ. (2023 ಅಕ್ಟೋಬರ್ 21). ಕಣಜ-ಅಂತರ್ಜಾಲ ಕನ್ನಡ ಜ್ಞಾನಕೋಶ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ.
- ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರ. (1992). ದಿಂಡಿ. ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ.